

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

AZERBAIJAN

Antiinhisar (Rəqabət) qanunvericiliyinin Müqayisəli Təhlili

Müəllifi: Eldar Qocayev

26 January, 2013-ci il

Rəqabət Qanunvericiliyinin Tarixi və Nəzəriyyələri

Tarixi:

Antik, Dini, Napoleon Mülki Məcəlləsi (1806), Şerman Qanunu (1890), Kleyton Qanunu (1914), Avropa II D.M-dək, Aİ, Şərqi Avropa, MDB, Azərbaycan.

Məqsədi:

İnhisarçılıq fəaliyyətinin qarşısının alınmasının, məhdudlaşdırılmasının və aradan qaldırılmasının təşkilati və hüquqi əsaslarını müəyyən etmək.

Nəzəriyyələr:

AB, ABŞ (Çikaqo, Nyu-York) və digər.

Azərbaycan Respublikasının Antiinhisar Qanunvericiliyi

1992-ci il – Antiinhisar orqanının yaranması;

1993-cü il – “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanun;

1995-ci il – “Haqsız rəqabət haqqında” Qanun;

1998-ci il – “Təbii İnhisarlar haqqında” Qanun .

Azərbaycan Respublikasında antiinhisar qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasından, «Antiinhisar fəaliyyəti haqqında», «Təbii inhisarlar haqqında», «Haqsız rəqabət haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunlarından və digər normativ-hüquqi aktlardan ibarətdir (Maddə 1-1. Antiinhisar fəaliyyəti haqqında AR Qanunu).

İlkin Anlayışlar

İnhisarçılıq fəaliyyəti — inhisarçılığın bu və ya digər forması olub, təsərrüfat subyektlərinin, yaxud icra hakimiyyəti və idarəetmə orqanlarının rəqabətə yol verməməyə, onu məhdudlaşdırmağa, yaxud aradan qaldırmağa yönəldilmiş fəaliyyətidir.

Rəqabət — bazar subyektləri arasında sahibkarlıq fəaliyyətinin ən əlverişli şərtləri uğrunda mübarizənin elə formasıdır ki, bu zaman onların müstəqil fəaliyyətləri hər birinin bazarda əmtəə dövriyyəsinin ümumi vəziyyətinə təsir etmək imkanını əsaslı surətdə məhdudlaşdırır və istehlakçıya lazım olan malların istehsalını stimullaşdırır.

(Maddə 4. Antiinhisar fəaliyyəti haqqında AR Qanunu)

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

- Yeni Rəqabət qanunvericiliyinə ehtiyac;
- Niyə görə Qanun yox, Məcəllə?;
- Rəqabət Məcəlləsi layihəsinin yaradılması: hədəflər, fikirlər, keçdiyi yol və hazırkı statusu.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət Məcəlləsi layihəsindən gözləntilər:

- Məcəllənin tətbiq ediləbilən (işlək) olması;
- Təkmil institusional hüquqi bazanı təmin etməsi;
- Qabaqcıl təcrübəyə uyğun olması;
- Bizness mühitinin inkişafı və istehlakçıların rifahının artırılmasına xidmət etməsi (səmərəli olması).

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət siyasətinin məqsədləri:

- Rəqabət qanunvericiliyində «*Milli sahibkarların rəqabət qabiliyyətinin güclənməsinə, daxili bazarın qorunmasına yönəldilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi*» (***Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi, Maddə 2.2.5***) kimi məqsədlərin müəyyən edilməsi rəqabətin əsas prinsiplərinə ziddir;
- Rəqabət orqanı tərəfindən rəqabət siyasətinin həyata keçirilməsinə dair prinsiplər sırasına «*İstehsalçılarla istehlakçıların mənafeələrini uzlaşdırılmaq*» (***Maddə 6.1.3***) və «*Xarici ticarətdə ölkənin iqtisadi maraqlarının öz səlahiyyətləri çərçivəsində qorunmaq*» (***Maddə 6.1.5***) kimi fikirlərin daxil edilməsi də rəqabət fəlsəfəsinə ziddir;

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Anlayışlar:

- Layihədə “**Bazar gücü**” (*Maddə 4.1.1*) və “**Hökmran mövqe**” (*Maddə 17.2.1*) kimi hər iki anlayışın verilməsi çəşqınlıq yaradır.
- “**Bazar gücü**” – təsərrüfat subyektinin imkanını (daha çox ABŞ qanunvericiliyində istifadə edilir), “**Hökmran mövqe**” isə təsərrüfat subyektinin mövqeyini (daha çox Avropa qanunvericiliyində istifadə edilir) ifadə edir.

Rəy: Layihədə Anlayışlardan başqa heç bir müddədə “**Bazar gücü**” ifadəsindən təyinatı üzrə istifadə edilmədiyindən, çəşqınlıq yaratmamaq üçün bu anlayış 4.1.1 və 4.1.16 maddələrindən çıxarılması məqsəduyğundur.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının statusu, müstəqilliyi, səlahiyyəti və məsuliyyəti (1):

- Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidməti (*Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 25 dekabr tarixli, 203 nömrəli Fərmanına əsasən*).
- Rəqabət Orqanının səlahiyyətlərinin ixtisaslaşmış şəkildə dəqiq müəyyən edilməməsi problemi: Rəqabətin qorunması, təbii inhisarın tənzimlənməsi, yoxsa istehlakçıların hüquqlarının qorunması?

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar işlərə baxan Komissiyasının müstəqilliyi və qərəzsizliyi (2):

- “*Rəqabət qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri aşkar edildikdə, Rəqabət orqanının rəhbərinin (onun müavininin) əmri əsasında konkret işə baxılması üzrə Komissiya yaradılır, onun sədri və üzvləri təyin edilir*”(Maddə 52.1) kimi müddəalar rəqabət orqanının qərarlarının müstəqilliyi və qərəzsizliyini şübhə altında qoyur.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının statusu, müstəqilliyi və qərəzsizliyinə dair qabaqcıl təcrübə (3):

- Qabaqcıl təcrübəyə əsasən, Rəqabət orqanının tərkibində qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar qərar qəbul edən, üzvləri ali qanunverici və ya icra orqanı tərəfindən təyin olunan daimi (permanent) Komissiya (Şuranın) olması tövsiyyə edilir;
- Rəqabət orqanının statusu və strukturu ilə əlaqədar xarici ölkələrin (*CAR, İspaniya, ABŞ, Litva, Latviya Macarstan və s*) təcrübəsi;

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının statusu, müstəqilliyi və qərəzsizliyinə dair

Rəqabət Məcəlləsi Layihəsinə təkliflər (4):

- Qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar işlərə baxan daimi Komisiya və bu işlər üzrə araşdırma aparan strukturun bir-birindən müstəqilliyi mühüm şərtidir;
- Rəqabət orqanınının həqiqətən müstəqil, qərəzsiz, kollegial və effektiv olmasını təmin etmək üçün **Rəqabət Məcəlləsinin layihəsində 5 – 10-cu, 52-ci və digər əlaqədar maddələr yenidən işlənməlidir.**

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının şəffaflığı və hesabatlılığı (5):

- “*Rəqabət qanunvericiliyinin pozulması haqqında qərar qəbul edən vəzifəli şəxslər və məhkəmə qanunvericiliyə uyğun olaraq bazar subyektləri və onların vəzifəli şəxsləri barədə qərarlarını **rəqabət baxımından əhəmiyyəti olan** və ya dövlət (kommersiya) sirri təşkil edən məlumatlar istisna olmaqla, kütləvi və elektron informasiya vasitələri ilə vaxtaşırı yayımlayırlar*” (Maddə 67.2-ci).

Qabaqcıl təcrübə: Şəffaflıq prinsipi bütün qərarların (dövlət və kommersiya sirri təşkil edən məlumatlar istisna olmaqla) dərhal nəşrini və ictimaiyyət üçün açıq olmasını tələb edir. Əksər rəqabət orqanları öz qərarlarını qısa müddət ərzində internet səhifələrində yerləşdirirlər. Qərarların dərc edilməsi qanunların başa düşülməsini və onlara riayət edilməsini dəfələrlə asanlaşdırır.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının şəffaflığı və hesabatlılığı (6):

- Rəqabət orqanının şəffaflıq və hesabatlılığını təmin etmək üçün layihənin 67-ci maddəsi yenidən işlənməli və rəqabət orqanının şəffaf və hesabatlı olmasını təmin edən aşağıdakı öhdəliklər müəyyən edilməlidir:
 - 1) Qəbul edilmiş qərarların 10 gün müddətində tam həcmdə kütləvi informasiya vasitələri ilə ictimaiyyətə açıqlanması;
 - 2) Rəqabət orqanı rəhbərinin Milli Məclis tərəfindən vəzifəyə təsdiq olunan kollegial qurumun təmsilçisi kimi, hər il rəqabət qanunvericiliyi və siyasətinin tətbiqi ilə əlaqədar Milli Məclis qarşısında məruzə ilə çıxış etməsi.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondu (7):

- *“Rəqabət orqanının maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondu birləşmə və qovuşmalarla əlaqədar vəsatətlərə baxılmasına görə ödənişlər, bu orqan tərəfindən rəqabət qanunvericiliyinin pozulmasına görə tətbiq edilən maliyyə sanksiyaları və cərimələrdən ayırmalar hesabına yaradılır” (Maddə 81.1-ci).*
- *“Maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondu vəsaitinin 50 % işçilərin maddi həvəsləndirilməsinə, qalan hissəsi bu orqanın inkişafına və işçilərin sosial problemlərinin həllinə sərf edilir” (Maddə 81.2-ci).*
- *“Maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondundan işçilərin maddi həvəsləndirilməsinə ayrılan vəsait, əməyin ödənilməsi fondundan əlavə olaraq verilir” (Maddə 81.4).*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Rəqabət orqanının maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondu ilə bağlı tövsiyyə (7):

Qabaqcıl təcrübəyə əsasən beynəlxalq ekspertlər Rəqabət Məcəlləsi layihəsinin 81-ci maddəsini təqdir etmir və təcrübədə rəqabət orqanının məqsədlərinə, qərəzsizliyinə və nüfuzuna şübhələr yaradacaq hal kimi layihədən çıxarılmasını və layihənin 42-ci maddəsinə bunula əlaqədar müvafiq dəyişikliklərin edilməsi tövsiyyə edirlər.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Layihənin 17.1-ci, 17.2-ci və 17.3-cü Maddələri arasında Hökmran mövqenin müəyyənləşdirilməsi ilə əlaqədar uyğunsuzluq (1):

- Əmtəə bazarında heç bir rəqibin olmadığı, resursların əldə edilməsi, malların (işlərin, xidmətlərin) satılmaq imkanlarının məhdud olduğu, bazara girişdə maneələrin, güzəştlərin və ya başqa səbəblərin mövcudluğundan digər subyektlərin bazara daxil olmasına çətinliklər yarandığına görə müəyyən təsərrüfat subyektinin (subyektlərinin) təsirli rəqabətlə qarşılaşmadığı şəraitdə müvafiq əmtəə bazarında əmtəələrin tədavülünün ümumi qaydalarına (şərtlərinə) həlledici təsir göstərə bildiyi müstəsna vəziyyət hökmran mövqe hesab edilir (**Maddə 17.1**)*
- Maliyyə xidmətləri bazarı istisna olunmaqla, digər əmtəə bazarlarında təsərrüfat subyektini (subyektləri) aşağıdakı hallarda hökmran mövqe tutmuş hesab edilir (**Maddə 17.2**):*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Hökmran Mövqe (2):

- *Eyni əmtəə bazarında bir təsərrüfat subyektinin payı 35%-dən və ya qanunvericilikdə müəyyən edilmiş digər həddən çox olduqda (Maddə 17.2.1);*
- *bir təsərrüfat subyekti müvafiq bazarda əhəmiyyətli rəqabətlə üzləşmədiyi (o cümlədən müvafiq əmtəə bazarında payı 35%-dən az olduğu halda) və əmtəənin tədavülünün ümumi şərtlərinə təsir etmək imkanı olduqda da hökmran mövqe tutmuş hesab edilir (Maddə 17.2.2);*
- *Bank, sığorta, lizinq, qeyri-hökumət təqaüd fondları xidmətləri bazarında maliyyə təsisatlarının payı 25%-dən çox olduqda (Maddə 17.3.1);*
- *Qiymətli kağızlar bazarında qiymətli kağızları idarəedənin payı 10%-dən çox olduqda (Maddə 17.3.4).*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Hökmran mövqenin təyini qabaqcıl beynəlxalq təcrübədə (3):

- Qabaqcıl beynəlxalq təcrübə yalnız konkret bazar payını (məsələn 35 % kimi aşağı bir həddi) hökmranlıq üçün kifayət saymır;
- Bununla yanaşı bazara daxil olma və ya fəaliyyətin genişləndirilməsinə maneələr, habelə digər əvəzedici məhsullar və ya xidmətlərin yaxınlığının və sair müvafiq təhlillər də əhatə edilməlidir (*Məsələn: Latviya, Litva, Macarstan, ABŞ, Kanada, Niderland və s.*).

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Hökmran mövqedən sui-istifadənin müəyyənləşdirilməsi (4):

- *Süni və ya ehtikar (spekulyativ) manipulyasiyaların aparılması və ya zəruri mal (xidmətlərin) çatışmadığı hallarda, “əsassız olaraq yüksək qiymətin” tətbiq edilməsi (17.4.1);*
- *“Bazarın digər iştirakçılarının tələbatı olan və bazarda qıtlığı müşahidə edilən xammalın, materialın və ya yarımfabrikatların “böyük həcmdə” satın alınması” (17.4.5);*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Hökmran mövqedən sui-istifadə ilə bağlı qabaqcıl təcrübədə (5):

- **Qabaqcıl beynəlxalq təcrübə** hökmran mövqedən sui-istifadəni ayrı-ayrı rəqibləri deyil, rəqabətə zərər vuran davranışa istiqamətlənməklə müəyyən edir.
- Həmçinin, hökmran mövqelərdən sui-istifadə hallarının müəyyənləşdirilməsi üçün birtərəfli fəaliyyətin nəticələrinin təhlili əsas götürülməlidir (*Məsələn: Niderland və Birləşmiş Krallıq, Latvia və sairin təcrübəsi*);

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

İnhisarçı müəssisələrin reyestri ilə əlaqədar:

- *«Təbii inhisar subyektlərinin, dövlət inhisarı subyektlərinin, inhisarçı bazar subyektlərinin dövlət reyestrlərini təşkil etmək və aparmaq» kimi, fəaliyyəti Layihənin 8.1.7-ci maddəsində Rəqabət orqanının əsas vəzifələri sırasına daxil edilmişdir;*

Tövsiyyə: Dinamik bazar iqtiyatiyyatı şəraitində inhisarçı bazar subyektlərinin dövlət reyestrlərinin aparılması ekspertlər tərəfindən tövsiyyə edilmir. Ona görə də, Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi inhisarçı bazar subyektlərinin dövlət reyestrinin təşkili və aparılması təkmilləşdirilməli və reyestr ictimaiyyət üçün açıq olmalıdır.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Üfüqi sazişlər (1):

- **Layihədə** rəqiblərin bağlaya bildikləri müxtəlif növ sazişlərin hamısının daxil olduğu üfüqi sazişlər kifayət qədər təsvir olunmur (14 və 16-cı Maddələr);
- Sazişlər yazılı müqavilələrlə məhdudlaşmır və burada kartel davranışlarının digər daha hiyləgər formaları əhatə edilməmişdir;
- **Bununla belə**, nəzər almaq lazımdır ki, bu müddəa o qədər geniş tərtib olunmasın ki, paralel davranışı birtərəfli qərarvermə ilə əhatə etmiş (səhv salınmış) olsun.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Üfqi sazişlər (2):

- *“Hərracda və ya digər ticarət müzaidəsində (torqda) (vahid təklif halları istisna olmaqla) qiymətin qəbul etdirilməsi və ya müəyyən olunması” (Maddə 14.1.4);*

Rəy: Bu istisna o qədər genişdir ki, birlikdə vahid bir təklif təqdim edildiyi halda, rəqiblər arasında qiymətin razılaşdırılmasına şərait yarada bilər.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Üfiqi sazişlər (3):

- Karteli tərk edən və onun üzvlərinə qarşı sübutlar (məlumat) təqdim etməyi qərara alan kartel üzvlərinin hüquqi müdafiəsini təmin etmək üçün **güzəşt** proseduraları müəyyənləşdirilməlidir.

Bunun üçün Məcəllə Layihəsinin 45.8-ci Maddəsində verilmiş müddəalar yenidən işləərək dəqiqləşdirilməli və müvafiq qaydalar qəbul olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Maliyyə xidmətləri bazarı ilə əlaqədar:

- **Layihənin VII Fəsil (25-30-cu Maddələri) və bəzi digər əlaqəli müddəalar maliyyə xidmətləri bazarında rəqabətin qorunmasından bəhs edir.**

Beynəlxalq ekspertlər qanunvericilik layihəsindəki bu cür yanaşmanı təqdir etmir və maliyyə xidmətləri bazarının digər bazarlardan ayrılması və fərqli şərtlərlə yanaşma təsbit edən müddəaların layihədən çıxarılmasını tövsiyə edirlər.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Şaquli sazişlər:

- *“Bu Məcəllənin 13-cü, 14-cü və 15-ci maddələrində qadağan olunmuş hərəkətlərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə müstəsna qaydada yol verilə bilər” (Maddə 16.1).*

Beynəlxalq ekspertlər müəyyən saziş növləri üzrə qrup istisnalar nəzərdə tutan 16-cı Maddənin müddəalarının Layihədən çıxarılmasını tövsiyə edirlər.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, qrup istisnaları üfüqi sazişlər üçün heç vaxt məqsədəuyğun sayılmır, şaquli sazişlər üçün isə nadir hallarda faydalı olur.

Qrup istisnalarına (məsələn, 16-cı maddədə əks olunmuş istisnalara) ilkin dövrdə icazə vermiş bir çox Avropa ölkələri artıq öz rəqabət qanunvericiliklərindən bu müddəaları çıxarmışlar.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Şaquli sazişlər:

“Şaquli əlaqələrdə təkrar satış qiymətinin minimum həddini müəyyən etməklə, satıcıların məhsulu bu qiymətdən aşağı qiymətlə satmasına imkan verilməməsi qadağandır” (Maddə 15.4).

Ekspert rəyi: Təkrar satış qiymətlərinin saxlanılması bütün dünyada geniş istifadə olunan təcrübə olduğundan və əmtəə nişanları arasındakı rəqabətə münasibətdə bir qayda olaraq rəqabətyönümlü hesab edildiyindən, 15.4-cü maddə Layihədən çıxarılmalıdır. Şaquli məhdudiyyətlər rəqabət üçün nisbətən az risk yaratdığına görə, Rəqabət Məcəlləsində daha liberal yanaşma nəzərdə tutulması məqsədəuyğundur.

Azərbaycar Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Birləşmələr üçün müraciətə (icazəyə) tələb olunan hədd:

- “*Birləşmənin əhəmiyyətli dərəcədə rəqabətin qarşısını alması və ya məhdudlaşdırması ehtimalı aşkar edildikdə, Rəqabət orqanı birləşmənin müvafiq texnoloji, səmərələşdirici və ya digər rəqabətdəstəkləyici nəticələrinin təsirinin rəqabətin əhəmiyyətli dərəcədə qarşısının alması və ya məhdudlaşdırması təsirindən daha yüksək olması və ya kompensasiya etməsini və həmin nəticələrin təsirinin digər üsullarla əldə oluna bilməməsini nəzərə almalıdır*” (Maddə 19.2).
- “*Əmtəə və maliyyə xidmətləri bazarlarında (bank xidmətləri istisna olunmaqla) birləşmədə iştirak edən şəxslərdən birinin və (və ya) birləşmədən sonra şəxsin aktivlərinin ümumi dəyəri 500 000 manatdan artıq olduqda*” (Maddə 20.1.2);
- “*Birləşmə Rəqabət orqanı tərəfindən qeyd-şərtsiz və ya müəyyən şərtlərlə təsdiq edilənə qədər, şəxslər birləşməni həyata keçirə bilməzlər*” (Maddə 20.2).

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Birləşmələrə icazəyə dair ən yaxşı təcrübə (1):

Qabaqcıl təcrübəyə əsasən ekspert rəyi:

- Azərbaycan kimi ölkələrdə (məsələn: Macarstan, Latviya, Çexya) birləşmələr üçün razılıq tələb edən aktivlərin ümumi dəyər həddi dəfələrlə artıqdır.
- Müraciət tələb olunan həddin aşağı olması müraciətlərin dəfələrlə artıq olmasına və rəqabət orqanının hər bir müraciəti yoxlayıb, təsdiqləməsi üçün kifayət qədər vaxt və əmək itkisinə səbəb olur.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Birləşmələrə icazəyə dair ən yaxşı təcrübə (2):

- Şirkətlərin böyük bir hissəsinin heç bir rəqabət probleminə səbəb olmayacaq birləşməyə dair müraciətdən əvvəl bahalı və vaxt aparan təhlil tələb edən qanuna könüllü olaraq əməl etməsi ehtimalı çox azdır.
- Bir çox ölkələr **“sükutla təsdiqləmə”** siyasətini qəbul etmişlər. Yəni, gözləmə müddəti Rəqabət orqanının heç bir cavabı olmadan başa çatırsa, həmin əməliyyat təsdiqlənmiş hesab olunur. **Bu rəqabətə zərərsiz əqdlər üzrə inzibati maneələri əsaslı şəkildə azalda bilər.**

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Təbii İnhisar (1):

- *“Təbii inhisar - istehsalın texnoloji xüsusiyyətlərinə görə rəqabətin olmadığı şəraitdə tələbatın ödənilməsi daha səmərəli olan və inhisar subyektlərinin istehsal etdiyi (satdığı) əmtəə istehlakda başqa əmtəə ilə əvəz edilə bilməyən əmtəə bazarının vəziyyəti” (Maddə 4. “Təbii inhisarlar haqqında” AR Qanunu);*
- *“Dövlət inhisarı – Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılan, iflas və rəqabət qanunvericiliyi ilə tənzimlənməyən, inhisarlaşan bazarın əmtəə sərhədlərində fəaliyyətlərinə nəzarət və tənzimləmə üsulları dövlət tərəfindən müəyyən edilən inhisar “ (Maddə 4.1.5. Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi).*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Təbii İnhisar (2):

- Layihəyə qabaqcıl rəqabət qanunvericiliklərinə xas olmayan təbii inhisarlarla bağlı - “*Təbii inhisar*” adlı VI fəsil və digər əlaqədar müddəalar daxil edilmişdir.
- Layihədə daxili münaqişənin ən aydın nümunələrindən biri də, rəqabət orqanına təbii inhisarlara nəzarət və tənzimləmək səlahiyyəti verilən müddələrin daxil edilməsidir;
- Təbii insarlara nəzarət və tənzimləməsində - tarif, dövlət inhisarı, və dövlət reyesteri məsələləri;

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Təbii inhisarlara dair qabaqcıl təcrübələr və ekspert rəyi:

- Qabaqcıl beynəlxalq təcrübələrdə (Latviya, Litva, Estoniya, İspaniya, ABŞ və sair) **rəqabət və təbii inhisarların tənzimlənməsi iki biri-birindən ayrı və müstəqil sahələrdir;**
- Bu səbəbdən ekspertlər **təbii inhisarlar haqqında müvafiq VI fəsil və digər əlaqədar müddəaların hamısının Rəqabət Məcəlləsinin layihəsindən çıxarılmasını** tövsiyə edirlər;
- Təbii inhisarlar haqqında müddəaların Layihədən çıxarılması bu sahədə nəzarət və tənzimləmə prosesinə zərər verməz, əksinə dinamik inkişaf edən iqtisadiyyatın bu sahədə tələblərinə cavab vermək üçün daha da ixtisaslaşmasına müsbət təsir göstərir.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Haqsız Rəqabət (1):

- *Bir əmtəənin satışının başqa əmtəənin məcburi alınması şərti ilə həyata keçirilməsi (Maddə 34.1.3);*
- *Qiymətlərin artırılması nəzərdə tutulan günədək, yaxud qiymətlərin artmasına şərait yaratmaq məqsədi ilə əmtəələrin dövriyyədən çıxarılması və ya dövriyyəyə buraxılmaması (Maddə 34.1.4);*
- *“Hər-hansı bazar subyektinə süni surətdə əlverişli mühitin yaradılması, o cümlədən rəqabətdə üstünlük yaradan əlverişli sazişlərin bağlanması, kreditlərin və yardımların verilməsi” (Maddə 36.1.1);*

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Haqsız Rəqabət (2):

- *Sifarişlərin əldə olunmasında fərdi güzəştlər edilməsi və ya onların verilməsi şərtlərinin süni surətdə yaxşılaşdırılması (Maddə 36.1.2);*
- *Müqavilənin bağlanması rəqiblə müqayisədə məqsədli şəkildə sürətləndirilməsi (Maddə 36.1.3);*

Rəy: Haqsız rəqabətə dair VIII fəsildə verilmiş bu müddəalar mahiyyətə hökmran mövqedən sui-istifadə əlamətləri olub, 17-ci maddədə verilmiş halları təkrarlayır. Digər halda, rəqabət mühitinə inzibati müdaxilə ilə bağlı olduğundan bu fəsildən çıxarılmalı və təkmilləşdirilərək müvafiq fəsildə verilməlidir.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Əmtəə və maliyyə bazarlarının monitoringinin yolverilməzliyi:

- *Əmtəə və maliyyə bazarlarının monitoringi - onların tutumunun və strukturunun, qiymətlərin (tariflərinin) qərarlaşmış səviyyəsinin, rəqabətin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, rəqabətə mənfi təsir göstərən amillərin aşkar edilib aradan qaldırılması, rəqabətin qorunması və inkişafı sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə Rəqabət orqanı tərəfindən mütəmadi aparılan müşahidə sistemindən ibarətdir (Maddə 48).*
- **Beynəlxalq Ekspert Rəyi:** Rəqabət qanunvericiliyinin pozuntusu hallarının araşdırılması zamanı xüsusi hallarda keçirilən monitorinqlər istisna olmaqla, Rəqabət orqanı bazarların monitoringini keçirməməli və qiymət və ya keyfiyyət məsələlərinə dair öz rəylərini bazar iştirakçılarına qəbul etdirməməlidir. Bu mənada, layihənin 48-ci maddəsinin həmin redaksiyada qəbulu bazarların sərbəstliyinə və dinamik rəqabətə zərərli təsir göstərərdi.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Layihəyə təsərrüfat subyektlərinin məhkəmədə iddia qaldırmaq hüququna dair müddəanın əlavə olunması ehtiyacı:

- Rəqabət Məcəlləsi layihəsində təsərrüfat subyektlərinə digər təsərrüfat subyekti tərəfindən rəqabət qanunvericiliyinin pozulması ilə əlaqədar iqtisadi maraqlarına birbaşa zərər dəyməsi və ya rəqabət aparmaq imkanlarının məhdudlaşdırılması ilə bağlı məhkəməyə müraciət etmək hüququnu nəzərdə tutulmamışdır.

Bu boşluğu aradan qaldırmaq üçün Layihənin 12-ci maddəsinə müvafiq əlavənin edilməsi tövsiyyə olunur. Bu beynəlxalq qabaqcıl təcrübədə müvəffəqiyyətlə tətbiq edilir.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar maliyyə sanksiyalarının tətbiqi:

- Layihənin X fəsili (38 – 42-ci maddələr) tətbiq olunan sanksiyaların bir neçə qaydada hesablanması nəzərdə tutur. Həmin qaydaların heç biri dəqiqliklə izah edilmir və bu da icra sahəsində fərqli nəticələrə aparıb çıxara bilər. Müxtəlif pozuntularla bağlı cərimələrin "**gəlir**", "**mal dövriyyəsi**", "**minimum əmək haqqı**" kimi əsaslandırılması aydın deyildir.
- Buna görə, yeni layihədə maliyyə sanksiyalarının təsərrüfat subyektlərinin **«əmtəə dövriyyəsi»** hesablanması təklif olunur.

Azərbaycan Respublikası

Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Ümumi Baxış:

- Layihənin mahiyyətindən onun tərtibatına müasir, ciddi və qabaqcıl rəqabət qanunvericiliyi və siyasətinə dair təcrübə baxımından deyil, təşkilati maraqlar baxımından yanaşıldığı hiss olunur.
- Yeni Layihə və onun əsasında duran təşəbbüslər Azərbaycanda rəqabət qanunvericiliyi və siyasətində mühüm dəyişikliklər etmək və beləliklə də, Azərbaycanın rəqabətliliyini nəzərəcarpacaq dərəcədə artırmaq üçün nadir imkandır. Mütəxəssislər Azərbaycanı bu imkanı əldən verməməyə səsləyirlər.

Azərbaycan Respublikası
Rəqabət Məcəlləsinin Layihəsi

Diqqətinizə görə
Təşəkkür Edirik !!!